

(Vài i bút hì u tđo (ch& th& ng, vi&t l&n) ông Nguy&n Văn Lu&n là tác gi&b; bài "Ng&n i tìm tđo và t&ng th&n tđo" đ&a đ&nh c bình ch&n trúng g&i chính th&c trong g&i s&n k&t 3 tháng 1. Tác gi&b; sinh năm 1937, h&n c& ng&l t&i Worcester, Massachusetts. Công vi&c: Technician h&ng đ&nh t&i Mass. Sau đây là bài vi&t m&i nh&t c&a ông.)

Ông Hòa là c&u s&i quan Vi&t Nam Cộng Hòa, b& C&ng s&n b&t đ&i từ năm 1975, sang M& theo di&n HO. Tôi g&p ông t&i m&t ti&c c&nh i, tr& thành b&n, th&ng g&p nhau b&i cùng s&n th&ch, nói chuy&n văn ch&ng, th&i th&, dù trong quá kh& ông s&ng t&i mi&n Nam, tôi & x&i B&c.

M&t l&n t&i thăm , cháu Thu Lan, con ông Hòa, h&i tôi :

"Bác & H&n i mà cũng đ&i t& n&n à...?"

Nghe h&i t& nhiên n&n t&i ch& c&nh i: "Cái c&t đèn mà bi&t đ&i , nó cũng đ&i, ...n&a là bác!"

Th&c ra tôi đ&a không tr&n thoát đ&nh c t& l&n đ&u "v&nh t tuy&n" vào mi&n Nam. R&i thêm nhi&u l&n n&a và 2 l&n "v&nh t bi&n", v&n không thoát. Ch&u đ& các "n&n" c&a ch& đ& c&ng s&n trong 27 năm & l&n mi&n B&c, tôi không "t& n&n", mà đ&i tìm T& Do , tr& thành "thuy&n nh&n ", đ&n n&nh c M&năm 1982.

Sinh tr&ng t&i H&n i, nh&ng năm đ&u s&ng & M&, tôi đ&a g&p nhi&u câu h&i nh& cháu Thu Lan, có ng&nh i vì t&o m&o, có ng&nh i gi&u c&t . Th&i gian r&i cũng hi&u nhau.

Tôi h&ng suy nghĩ và mu&n vi&t nh&ng gi&ng h&i t&ng, v& l&i b&c tranh H&n i x&a, t&ng th& h& tr&, và riêng cho nh&ng ng&nh i H&n i di c&.

Ng&nh i dân s&ng & mi&n Nam trù phú, k& c& hàng tri&u ng&nh i di c& t& mi&n B&c, đ&a không bi&t đ&nh c nh&ng gi&y ra t&i H&n i, th&i ng&nh i C&ng s&n ch&a v&n com-l&e, đeo cà-v&t, ph& n& kh&ng

một áo dài.

Hiệp định Geneve chia đôi nước Việt. Công sản, chia lì mít là Công sản, tràn vào miền Bắc tháng 10 năm 1954. Người Hà Nội đã "di cư" vào miền Nam, bộ lõi Hà Nội hoang vắng, tiêu điều, vẫn chính quyền mới là Việt Minh, đặc biệt lõi thành Võm. Vì chia trường thành, tôi đã không hiểu thà nào là ...Võm!

Khi hở "tiếp quản" Hà Nội, tôi đang ở Hồ Chí Minh. Dân đông nghẹt thành phố, chỗ "tú há móm" đập di cư. Trung tâm Nhà Hát Lớn, vali, hòm gỗ, bao gói xốp la liệt. Lang thang chỗ trống, tôi chia cho tôi quyết định đi Nam hay ở lại. Hiệp định Geneve ghi rõ nước Việt Nam chỉ tách mảnh đất, hai năm sau sẽ "Tổng tuyển cử" thống nhất. Ai ngờ Công sản miền Bắc "tổng tấn công" miền Nam!

Gia đình lòn của tôi, không ai làm cho Pháp, cũng không ai theo Việt Minh. Cha tôi làm chỗ mít hăng thà, nghĩ đòn giòn là dân thường nên ở lại. Tôi phổi vỡ Hà Nội hắc.

Chuyển xe lòn Hà Nội "tăng bo" tới ga Phố M Xá, nghĩa là hai chính quyền, hai chỗ đập, ngăn cách bối rối đập ngang vài trăm mét, phái đi bộ hoặc xe nghĩa. Người xuống Hồ Chí Minh ủn ủn vui hành lý đập đi Nam, người đi Hà Nội là con buôn, mang "xăng" vứt bán. Những toa tầu chở cỏng ngòn và chốt cháy, trolley lòn đòn can chia nhà binh, leo lên nóc tầu, bíu vào thành toa, lòn lĩnh, hồn lo喪...

Tới cùu Long Biên trước là vào Hà Nội. Tầu lòn lị, người và chém ngòn. Thống bé úp chõc 15 túi, quay mít nhìn tôi: "Đó nghịch đập chí xác đập lõi thái đập, lõp trống trolleying..!". Tôi bàng hoàng vì thà ngoái ngó Trung Quốc, phiên âm thành tiếng Việt, nghe lòn đòn không hiểu, đập rồi phái "hặc tấp" suốt 20 năm, "ngói ngó còng sốn": đòn tranh, cõi nh giác, căm thù và...tiêu diệt giai cấp! (Thà ngôn ngữ này ghi trong ngoặc kép).

Hà Nội im lìm trong tiếng đồng lịnh giá, người Hà Nội e dè nghe ngóng tiếng "chính sách" mới ban hành. "Cán bộ" và "bộ đập" chia khác nhau có ngôi sao trên mũ bông nan tre, phai lõp vải mít cõi úa, gọi là "mũ bông đập", sau này có tên là "nón cối". Hà Nội "xuất hiện" đôi dép "Bình Thiên", người Bắc gọi là "đep lõp", ghi vào lõi ch số thành "đep râu". Chiếc áo dài duyên dáng, thõi tết tha cõi thiêu nõi Hà Nội đập coi là "biến hóa" cõi "tổ sốn, phong kiến", biến mất trong mõi mít năm sau, vì "triết đập cách mạng". Lòn đòn tiên, "toàn thà chém phai nõi" đòn mít gióng nhau: áo "số mi", quayn đen. Hắn hồn, nhõi đầm cõi mít mít sốn mi trống vì "cõi nõi" không có xà

phòng.

Chỉ vui trong Hà Nội, tôi đi tìm thấy xóm, bến cũ, hố u hót đã đi Nam. Tôi phai hắc năm cuối cùng, Tú tài 2, cùng một số "lòp Chín hố u phèng", năm sau số sát nhèo thành "hố mèo i năm". Số hắc sinh "lòp Chín" này vào lòp không phai đố hắc, mà là "tổ chèc Hiếu đoàn", nhèo "chèc thèc cùa Thành đoàn" rìa "phát đèng phong trào chèng văn hóa nô đùch!". Hố truy lùng...đòt sách! Tôi đã phai nhèo i nhét đố y ba bao tòi, Hiếu đoàn "kiếm tra", lòc lòi, tòi quyến vùi chép thè, nhèo, đòn tiều u thuyết và sách quý, mang "tòp trung" tòi Thè viễn phè Tràng Thi, đòn đòt. Lòa cháy bùp bùng mày ngày, trong niêm "phèn khói", lòi hô khéo hiếu "quyết tâm", và "phát biếu cùa bí thè Thành đoàn": tiều u thuyết cùa Tò Lòc Văn Đoàn là ..."cùc kù phèn đèng!". Vào lòp hắc vui nhèo ng "phê bình, kiếm thòi...cùnh giác, lòp trèo ng", tôi dành bù hắc. Chỉ c radio Philip, "tòi nguyễn" mang ra "đòn công an", thè là hót, già tài cùa tôi!

Một đòn hắc sinh, tôi bùt đòn cuộc sòng đòn à đày vì "thành phèn giai cùp", "số hố khéo", "tem, phiếu u thèc phèm", "lao đèng nghĩa vùi hàng tháng". Đây là chính sách đòn ép thanh niên Hà Nội đi "lao đèng công trèo ng", miến ròng núi xa xôi. Tôi chèo bám Hà Nội đòn cùa 2 năm là bù "cùt hố khéo", ...đi tù!

Tòt đòn tiên sau "tiều p quèn", còn đòn cùi gùi là" sau hòa bình lòp lòi", Hà Nội mờ hờ. Nhèo ng bù mìn vàng vò, áo quèn nhèo u nát, xám xòt, thái đòn "ít cùi mìn", tòi "nông thôn" kéo vùi chiêm nhà ngòi i Hà Nội di cù. Ngòi i Hà Nội lòi bùt đòn hoang mang vì nhèo ng tin đòn và "chèc thè": ăn Tòt "đòn giòn, tiều tòi kiêm". Hàng hóa hiếu m đòn, "hang nòi" thay cho "hang ngoèi".

Âm thèm, tôi dò o bùi c bên bùi Hò Gòi m, tòi 30 Tòt. Tháp Rùa, Cùu Thê Húc nhèo t nhòa, ỏm đòn, đòn Ngòi Sìn vùi ng lòng. Chèo có Nhà Thè y Tò, đêm nay có ca nhèo, lòn cuội cùng cùa nghèo sĩ Hà Nội. Đoàn Chuẩn nhèo thèo ng hát "Gòi ngòi i em gái miến Nam", đòn ròi bù đòn tò là tò sòn, ròp xinè Đòi Đèng phè Hàng Cót bù "tòch thu". Hoàng Giác ca bài "Bóng ngày qua", thành "tòi ngòi", hiếu đòn nhèo phè Cùu Gò phèi đòn p, vào tò đòn mũ nan, làn mây, sòng "tiêu cùc" hót đòn trong đói nghèo, khèo n khèo. Danh ca Minh Đòi, Ngòi Bùi, nhèo sĩ Tò Tòn, sau này làm gì, sòng ra sao, "phân tán", chèo ng ai còn gòp nhau, số thành "phèn đòn tòi tòp".

"Chèc thèc Đèng và lòi ban Thành" "phè biếu n ròng rãi trong quèn chúng" là diết chó. "Toàn dân diết chó", tòi thành thè đòn "nông thôn". Gòi gòi, giây thèo ng, đòn gánh, nòn chèt hoèc bùt trói, ròi đòn làng, góc phè "liên hoan tòp thè". Lý do giết chó, nói là trè bùn chó đùi, nhèo ng đó là "chèc trèo ng", chuẩn bùi cho đòn tòi "cùi tòi tòi sòn" và "cùi cách ruồng đòn". Du kích, công an rình mò, "theo dõi", "nòn vùi ng tình hình" không bùi lòi bùi chó sùa. Mùi nòn i im phèng phèc ban

đêm, m&i ngæi næn thã đçi chã thãm hãa.

Hàn&i đói và rách, khoai s&n chi&m 2 ph&n tem g&o, 3 mét v&i "cung c&p" m&t năm theo "t&ng ngæi trong h&". M& may thêm chi&c qu&n "đi lao đ&ng" thì con nít c&i tru&ng. Ngæi thành th&, làm c&t l&c, xây d&ng c&l ng&i, có ai ng&b quy là "t& s&n bóc l&t"? nh& h&n là "ti&u t& s&n", v&n là "đ& i t& l&ng c&a cách m&ng".

Nông dân có d&am s&o ru&ng đ&t gia truy&n v&n b& quy là "đ&a ch& c&ng h&o"! Giáo s& Tr&ng văn Minh, hi&u tr&ng tr&ng Tây S&n, ngày đ&u "h&c t&p", đ&a nh&y l&u, t& t&.

"T& s&n Hàn&i" di c&l h&t, ch&ng còn bao nhiêu n&n "công tác c&i t&o đ&ng c làm "g&n nh&" và "thành công v< m&c", nghĩa là mang b&n m&t, hai ng&u i "đ&n h&nh", coi là "b&n đ&u x&" "đ&u c&tich tr&", còn thi "ki&m k&e", đánh "thu& hàng hóa", "truy thu", r&i "t&ch thu" vì "ngoan c&, ch&ng l&i cách m&ng!".

Báo, dài hàng ngày t&ng thu&t chuy&n đ&u t&, k&t i ác đ&a ch&, theo bài b&n c&a "đ&i c&i cách" v&l làng, "b&t r&" "b&n c& n&ng", "chu&n b& th&t t&t", nghĩa là b&t h&c thu&c lòng "t&ng đ&m" : t&i ác đ&a ch& thi ph&i có hi&p d&m, đánh đ&p, b&t con & đ&, "đ&n h&nh" thi mang thai nhi cho vào c&i gi&, n&u cho l&n ăn, đánh ch&t tá đ&n, hi&p v&s&c máu ...! M&t vài v&, do "Đ&ng lanh đ&o", "v&n đ&ng t&t", con gái, con d&u đ&a ch&, "thoát ly giai c&p", "t&ch c&c" "t& cáo t&i ác" c&a cha m&. C&nh t&ng này th&t n&o nùng ! L&i Bác d&y su&t m&y m&ng i n&m : "Trung v&i Đ&ng, hi&u v&i dân ..." là v&y!

"B&n c& n&ng" c&m bi&n nh&n ru&ng đ&ng c chia, ch&a c&y xong hai v& thi "vào h&p tác", "l&am ăn t&p th&", ru&ng đ&t l&i thu h&i v& "c&ng s&n" .

"Toàn mi&n B&c" bi&t đ&ng c đ&n u "c& b&n" v& Xã h&i ch& nghĩa là... nói d&i! M&i ng&u i, m&i nh&"thi đua nói d&i", nói nh&ng g&i Đ&ng nói. Nói d&i đ&s&ng c&n, tránh "đ&n áp", lâu r&i thành "n&p s&ng", c&m&t th& h&c l&ng c&m, h&c nói d&i, vì đ&ng c "r&en luy&n" trong xã h&i ng&c t&u, l&y "c&ng an" làm "n&ng c&t" ch& đ&.

M&, ai h&i b&n: "How are you?", b&n tr& l&i: "I'm fine, thank you". & mi&n B&c, th&i đ&i H& chí

Mình, "cán bộ" h`i: "công tác" th`i nào?, dù làm nghề b`m xe, vá lốp, ngồi i ta tr`i l`i: "...r`t ph`n kh`i, ra s`c thi đua, l`p thành tích chào mừng... các n`c anh em!"

B` b`t bên b`sông B`n H`i, gi`i tuy`n chia hai m`nh Nam B`c, năm 19 tu`i, tôi b` gióng v` L`y Th`y b`i "b`d`i biên phòng", đ`c "tđo" l` trong nhà ch` "du kích" hai ngày, đ`i đò v` Đ`ng H`i. Tr`i 9 tr`i giam n`a thì v` tđi H`a L`o H`n`i, vào xà lim. C`nh tù tđi ch`ng có g`i t`đi đ`p, xã h`i cũng là m`t nh`a tù, không nh`báo, đ`i h`ng ngày kêu to "Ch` đ`d ta t`đi đ`p".

C` h`n thi`t thân, b`t c` liêm s`, ng`i tù "bi`n ch`t", ng`i tđi chí`n kéo v`, nh`n là ng`i H`n`i, đ`i rét tri`n miên n`n cũng "bi`n ch`t"! Đ`i x` l`c l`a, gia đình, bè b`n, h` hàng, "ti`xúc" v` i nhau ph`i "lu`n lu`n c`nh gi`c". H`n`i đ`i m`t n`n l` giáo c` x`a, H`n`i suy x`p tinh th`n vì danh tđi "đ`ng chí"!

N`m trong xà lim, không có ngày đêm, gi`c gi`c, nghe ti`ng đ`ng mà suy đoán "tình hình" Ánh di`n tù mù chí`u ô c`a s` nh` song s`t, cao quá đ`u, tôi đ`ng trên xà lim, dùng ngón tay v` ch` lên tđ`ng, "liên l`c" đ`ng c` v` i Th`y An l` xà lim phía tr`đi.

Th`y An là ng`i H`n`i l` l`i, "tham gia ho`t đ`ng" Nh`n Văn Giai Ph`m, đòi tđi do cho văn ngh`sĩ, sau chuy`n l`n r`ng, không có ngày v` H`n`i. Bà đã dùng đ`a tre ch`c mù m`t m`t, nói câu khí phách truy`n tđ`ng: "Ch` đ`d này ch` đáng nhìn b`ng n`a con m`t!"

Ng`i du l`ch Vi`t Nam, ít có ai lên vùng th`ng du x` B`c, tđnh Lào Cai, có tr`i tù Phong Quang hà kh`c, có thung sâu heo hút, có tù chính tr` ch`t tre v` u theo "đ`nh m`c ch` tiêu". R`ng núi bao la, ti`ng chim "b`t cô trói c`t", n`c l`n n`c n`, ti`ng gà gô, th`c gi`c, s`ng mù quanh năm.

Ph` H`ng Đ`o H`n`i, v`n là "con đ`ng tđi s`n", có ng`i trai tr` tên Kim, h`c sinh Albert Sarreaut. H`c tr`ng Tây thì ph`i ch`u s` "cầm thù đ`d qu`c" c`a Đ`ng, "đ`d qu`c Pháp" tr`ng kia và "đ`d qu`c M`" sau này. Từ chính tr` nh`t l`n v` i l`u manh, ch`a đ`d m`t năm, Kim H`ng Đ`o "b`t m`n" tr` thành Kim C`t, b` ch`t đ`t cánh tay đ`n vai, không thu`c, không "nh`a th`ng" mà v`n không ch`t.

Phó Nguyãn công Trđ gđn Nhãa Rãu, phía Nam Hãn, ngíi thanh ni&eum;en đúp trai, cô biðt danh Phan Sãa, giði đún guitar, mênh cô Đúoãn Chuãn, đúi từ Phong Quang ví "lĉng mên". Không hôanh lĉnh vín ôm theo cây đún guitar. Chô ví "tiðu tđ sãn", không "tiðu bí", không cô ngíay ví...! Ba thông "kô luãt", Phan Sãa hôup hôup, khiðng ra khô i Công Trđi cao vít, giðo níu mêy ngían, thôi tiðu tan giðc mê Tĉnh nghí sãi!

Ngíi giða Hãn chôt dún, thô hôu thôu hai, "xung phong", "tĉnh nguyãn" hoðc bí "tđp trung" xa ríi Hãn. Bíc công an "quyðt tĉam quét sãch tàn dú đú quðc, ph&iacirc;n đúng", nên chô công ngíi Hãn tđ "không chiðn" ví, "nhêt tr&iacirc; tĉan thônh" nhêng gíi Đĉng ...nói dúi!

Tĉoi may mên sãng sãt, dù mang lĉnh "bôi đún chô đú", "âm mêu lĉot đú chônh quyðn", trô thành ngíi "Hãn di cô ", 10 nên ví Hãn đúi đúi lĉn, khô khôn ví "trình b&iacirc;o hôu khôu", "tđm trô tđm víng". "Kinh nghiðm b&iacirc;n thônh" , "ph&iacirc;n đúu víng qua bao khô khôn , gian khôn", sã lĉn tĉu đúa quðn trong tr&iacirc; nhê, tĉoi sãng tđ i Hãi ph&iacirc;n, víng biðn.

Hôi ph&iacirc;n lĉà cô hôu "ngín nên mêt thuã" cho ngíi Hãn "vít biðn" khi chônh quyðn Hãn chông Tĉu , xua đúi "ngíi Hoa" ra biðn, khi nêc Mô và thô giði đún nhên "thuyãn nhên" tđ nên.

Nên 1980, tĉoi vào Sãigôn, thênh ph&iacirc;n đúa mêt tĉen sau "ngíay giði ph&iacirc;ng miðn Nam". Ví Nam, tuy ph&iacirc;n lĉén lĉut mêt đúi, nhêng vín côn dú hôn "di chuyãn" trong các tĉnh miðn Bôc trô cô đú. Tĉoi bông trôn đúng Tĉ Do, hông chôt dú hông côa Sãi gôn côu, cônh tĉng r&iacirc;i công đúi thay nhê Hãn đúa đúi thay sau 1954 ví "công ngí" cai trô .

Miðn Nam "vít biðn" ào út, ngíhe nói dú hôn nên tĉoi vào Sãigôn, tĉim manh mêt. Gôp cha mê ca sĩ Thanh Lan tđ i nhê, đúng Hô Xuân Hông, gôp côu sãi quan Công Hòa, anh Minh , anh Ngêc, đúng Trôn quðc Toðn, tĉu tđ miðn Bôc trô ví. Đúng ra biðn tĉnh theo "cây", bíy, tĉam cây mêt dú bí lĉa. Chô Thanh Chi (mê Thanh Lan) nhên "nên côi" "ngíy trang" côa tĉoi, mêm công: "Trông anh nhê công ngí, mêt chông ngí chôt nêo!"

"Hãn, tr&iacirc; thôc thôi Tây, chô bí ...!. Cô nêc Viðt Nam, ai công sã trô thành dún viðn, kôch sãi giði!"

V&n l&i H&iphòng v&i "gi&y gi&i thi&u" c&a "S& giao thông" do "m&oc ngo&c" v&i "c&n b& mi&n Nam" & Saigon, tôi đ&a tìm ra "bi&n ph&p t&t nh&t" là nh&ng dân ch&i mi&n B&c vùng ven bi&n. Đ&a đ&n lúc câu truy&n t&ng "N&u cái c&t đ&nh mà bi&t đ&....", dân B&c "th&m nhu&n" n&en "n& l&c" v&nh t&nh biên.

N&m b&n m&nh i t& tu&i, tôi tìm đ&nh c&t i M&, h&c ti&ng Anh ngày càng kh&, nh&ng n&i ti&ng Vi&t v&i đ&nh h&nh, v&n c&n pha ch&ut "ngo&c" n&nh "n& l&c" n&nh

Cu&c s&ng c&a tôi & Vi&t Nam đ&a đ&n "m&c đ&" kh&n c&ng, n&en tan n&t, th&nh đau. Khi đ&a lang thang "đ&u đ&nh xó ch&" thì m&i đ& "tiêu chu&n" "xu&ng th&nh ph&n", lý l&ch c& th& ghi là "d&n nghè th&nh th&", nh&ng v&n kh&ng bao gi& đ&nh c vào "c&ng nh&n bi&n ch& nh&n n&nh". Tôi mang nh&n nh&c, "ki&n tr&i" sang M&, làm l&i cu&c đ&i n&en "đ&t k&t qu& v&nh cung t&t đ&p", "đ&t đ&nh c nguy&n v&ng" h&ng &nh c m& !

Có ng&nh i "k&eu ca" v& "ch& đ& t& b&n" M& t&o n&en cu&c s&ng lo &u, t&t b&t hàng ngày, th& xin "th&ng c&m" v&i tôi, ng&nh i ca n&nh c M& đ&a cho tôi nh&n quy&n, dân ch&, tr& thành c&ng d&n Hoa k& g&c Vi&t, h&nh ng đ&y đ& "ph&c l&i x& h&i", c&n đ&p h&n t& trong sách M&c L&e v& gi&c m& C&ng s&n.

Ch& nghĩa C&ng s&n x&p đ& r&i. C&ng s&n Vi&t Nam b&y gi& "đ&i m&i". Ti&ng "đ&i" v& "đ&" ch& khác m&t ch& "i". Ng&nh i Vi&t Nam s& c&t đ&t ch& "i", dù ph&i t& t&, b&ng "di&n bi&n hòa bình". Ch& đ& Vi&t c&ng "nh&t đ&nh ph&i đ&", đó là "quy lu&t t&t y&u c&a l&ch s& nh&n lo&i".

Ôi! "đ&nh cao tr&i tu&", m&t m& danh t& ...!